

**NATUURONDERZOEK FLORA- EN
FAUNAWET
t.b.v. werkzaamheden aan het
agrarische bedrijfsperceel Vijcie 18
te Sleenwijk**

Moordrecht, 15 november 2013

in opdracht van
Adviesbureau Mol-Van Zelst

Natuurinventarisatie t.b.v.

- sloop bedrijfsbebouwing
- herinrichting bedrijfspercelen

Locatie onderzoeksterreinen
in de Gemeente Werkendam:

* Vijcie 18 (Sleeuwijk, 4254 LA)

foto voorpagina: voorzijde bedrijfsperceel

Voor gewaarmerkte rapportage,
contact opnemen met GroenTeam

onderzoek en rapportage onder verantwoordelijkheid van:
drs. John Mulder, veldinventarisatie
ing. Jan Oosterbaan, eindrapportage

INHOUDSOPGAVE

pagina

1 INLEIDING	
1.1 Situering en ingreep	4
1.2 Natuurtoets als instrument.....	5
1.3 Onderzoeksplan	8
2 BRONNENONDERZOEK SOORTEN	
2.1 Vaatplanten, mossen en overige begroeiing	10
2.2 Zoogdieren	10
2.3 Broedvogels.....	11
2.4 Reptielen en amfibieën	12
2.5 Vissen.....	12
2.6 Insecten en overige ongewervelde soorten.....	12
2.7 Conclusies uit beschikbare gegevens	13
3 LOCATIEONDERZOEK	
3.1 Context vigerende regelgeving gebiedsbescherming	14
3.2 Locatieverkenning.....	15
3.3 Conclusie habitatbeoordeling	18
4 EINDCONCLUSIE.....	19
BIJLAGE 1 – RELEVANTE ASPECTEN VAN DE REGELGEVING	20
GERAADPLEEGDE LITERATUUR	32
GEBRUIKTE TERMEN EN AFKORTINGEN	34

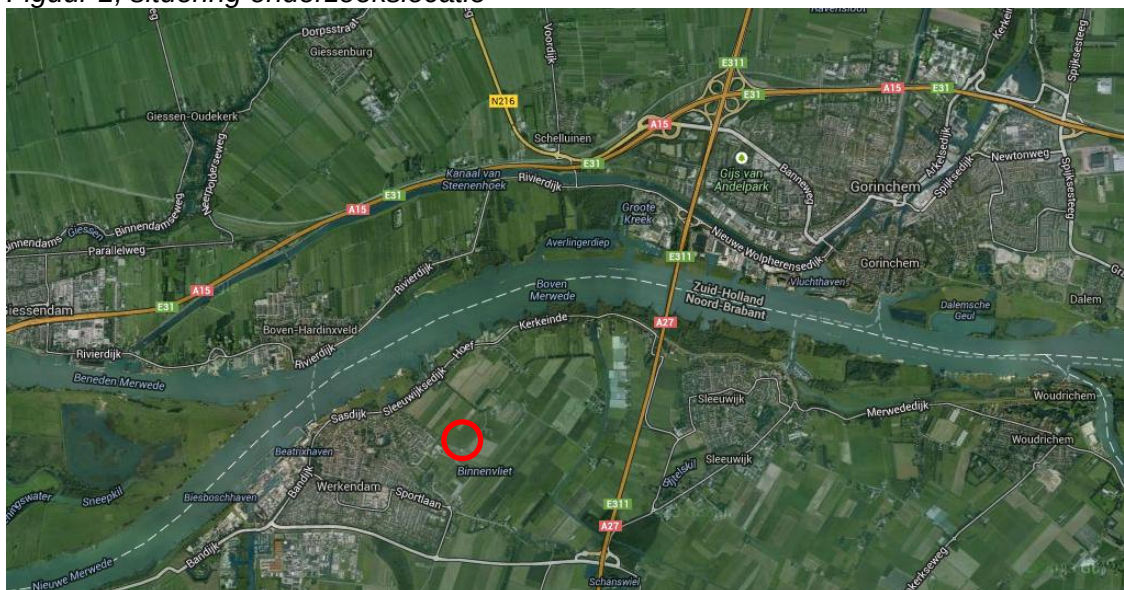
1 INLEIDING

1.1 Situering en ingreep

Situering plangebied

De onderzoekslocatie betreft een agrarisch bouwperceel in het landelijk gebied tussen de bebouwingskernen van Werkendam en Sleeuwijk (zie figuren 1 en 2).

Figuur 1, situering onderzoekslocatie

Figuur 2, planlocatie Vijcie 18

Voorgenomen ingreep

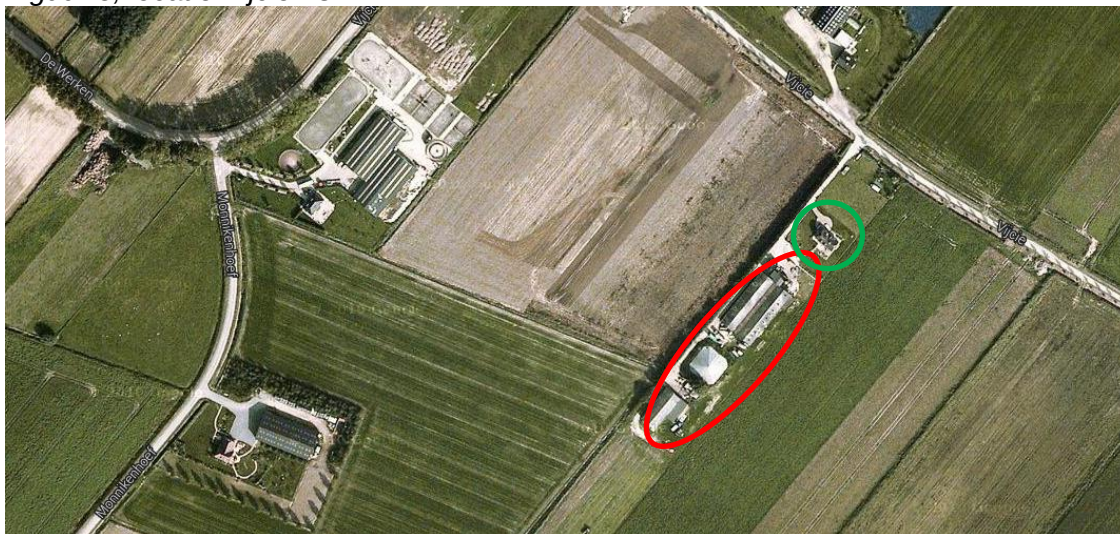
De bedoeling is om de bestaande bedrijfsgebouwen, welke gebruikt zijn voor de varkenshouderij, de bestaande achterste schuur en de bestaande mestsilos te vervangen door één grote schuur, met een lengte van 46 m en een breedte van 26 m.

Het voorste deel van de schuur zal worden gebruikt voor privé ruimte. Het overige deel van de nieuw te bouwen schuur zal worden gebruikt voor een handel in plantaardige oliën en vetten. Er zal geen be- of verwerking van de plantaardige oliën en vetten plaatsvinden.

Tevens voorziet het plan in een landschappelijke inpassing.

De bedrijfswoning is niet in dit onderzoek betrokken.

Figuur 3, locatie Vijcie 18

Rode aanduiding = bedrijfsgebouwen; groene aanduiding = bedrijfswoning

Met deze ingreep kunnen belangrijke natuurwaarden worden bedreigd.

Dit natuuronderzoek wordt uitgevoerd om vast te stellen waaruit die bedreiging bestaat. In termen van de Flora- en faunawet (Ffw) vormt een dergelijk voornemen een 'ruimtelijke ingreep' (zie ook blz.6 'Type ingreep'), waaraan bij bedreiging van natuurwaarden specifieke consequenties zijn verbonden (zie verder §1.2).

1.2 Natuurtoets als instrument

Doel en strekking natuuronderzoek

Doel is om de voorgenomen ingreep te toetsen aan de Flora en faunawet (Ffw) en, voor zover van toepassing, aan de Natuurbeschermingswet (Nbw) en de provinciale natuurregeling (Ecologische Hoofdstructuur/ EHS).

Dit onderzoek bestaat uit de volgende onderdelen:

- Ffw: een quick-scan voor alle beschermde soorten;
- Nbw: toetsing aan nabijgelegen natuurterreinen;
- EHS: toetsing aan provinciale regelgeving.

Naar aanleiding daarvan wordt bepaald in hoeverre voor bepaalde soorten planten en/of dieren nadere veldinventarisatie vereist is.

Het onderzoek heeft tot doel inzicht te geven in de volgende vragen:

- Is er kans op de noodzaak tot een ontheffing van verbodsbepalingen van de Ffw ?

- Is er naar verwachting een vergunning op grond van de Nbw nodig ?
- Is er naar verwachting een vergunning met betrekking tot de EHS of andere provinciale regelgeving vereist ?
- Is er nader veldonderzoek nodig en voor welke soorten planten en/of dieren ?
- Welke zijn de mogelijke consequenties vanuit Ffw/ Nbw en EHS ?

Dit onderzoek vormt de aantoonbare bewijslast op naleving van die wetgeving. Hiermee wordt onderbouwd met welke beschermde soorten rekening moet worden gehouden en welke kunnen worden uitgesloten omdat ze er niet worden verwacht, er niet zijn aangetroffen dan wel omdat de planingreep geen natuurschade aan die soorten met zich meebrengt. Het vaststellen van uitsluiting van gebruik door (of schade aan) de betreffende soorten *'op voorhand'* vergt een gedegen, controleerbare onderbouwing.

Wettelijke kaders

De regelgeving met betrekking tot natuur kent twee typen bescherming: *'soortbescherming'* (Flora- en faunawet) en *'gebiedsbescherming'* (Natuurbeschermingswet/ Natura 2000, Ecologische Hoofdstructuur).

Soortbescherming is gericht op individuele soorten flora en fauna, waartoe in de Ffw toetsingscategoriën zijn onderscheiden.

Gebiedsbescherming is gericht op specifieke habitats waartoe speciale begrensde gebieden zijn aangewezen. Dit omvat Nbw-gebieden en gebieden die vallen onder regelgeving vanuit provinciaal natuurbeleid, waaronder de EHS.

De regels van soort- en gebiedsbescherming sluiten elkaar niet uit, doch vullen elkaar aan. Toetsing aan gebiedsbescherming vindt uitsluitend plaats indien beschermde gebieden in het geding zijn, terwijl toetsing aan de soortbescherming *altijd* vereist is, óók in de beschermde gebieden (uitgebreidere regelgeving, zie Bijlage 1).

Soortbescherming

De Flora- en faunawet (Ffw) is geheel gericht op soortbescherming, dat wil zeggen bescherming van afzonderlijke soorten planten en dieren *'in welke situatie dan ook'*.

Omdat deze wet *alle* soorten planten en dieren omvat, óók in Nbw-gebieden, wordt bij natuuronderzoek primair aangehaakt op de wetgeving in de Ffw (zie hieronder).

De Ffw biedt bescherming aan planten en dieren tegen zogeheten 'natuurschade': daarmee wordt bedoeld op negatieve effecten door de ingreep met betrekking tot bepaalde categorieën dieren en planten (zie ook lijst gebruikte termen en afkortingen). In deze wet zijn ook de Europese Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn geïmplementeerd. Binnen het beschermingskader van de Ffw wordt onderscheid gemaakt tussen:

- *'soorten ingrepen'*, (zie hieronder)
- een aantal *'wettelijke belangen'* (zie volgende bladzijde)
- verschillende categorieën planten en dieren (tabellen 1 t/m 3 AmvB; zie LNV 2005/ Staatsblad 2004/501).

Type ingreep en wettelijke belangen

Ingrepen worden onderscheiden in onder meer:

- *'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting'*
- *'bestendig beheer en onderhoud'*

In beginsel vergt een 'ruimtelijke ingreep' met aanwezigheid van een soort uit Tabel 2 en/of Tabel 3 AMvB, een aanvraag van ontheffing (echter, zie ook 'Gedragscode', Bijlage 1/blz.28).

Daarnaast worden 7 verschillende wettelijke belangen onderscheiden (Bijlage 1/blz 23). Regulier is op een dergelijk project als ruimtelijke ingreep, het wettelijke belang *'ruimtelijke inrichting of ontwikkeling'* van toepassing.

Indien bij dat 'belang' soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn in het geding zijn (zoals onder meer vleermuizen, Rugstreeppad) of van de Vogelrichtlijn (jaarrond beschermde nesten), kan onder dat belang géén ontheffing worden verkregen, wat voor de uitvoering van het project een ernstige belemmering kan vormen (zie ook Bijlage 1).

Juridisch zwaarder beschermde soorten

Van de categorieën planten en dieren vormen de soorten van *'Tabel 2 en Tabel 3 AMvB'* de juridisch zwaarder beschermde soorten:

- m.b.t. Tabel 3 wordt weer onderscheid gemaakt tussen *'Bijlage 1-soorten'* en soorten uit *'Bijlage IV van de Habitatrichtlijn'* (DLG 2006);
- m.b.t. broedvogels wordt onderscheid gemaakt in categorieën 1 t/m 4 (vogels met vaste broedplaatsen en jaarrond beschermde nesten), categorie 5 (vergelijkbaar met 1 t/m 4 doch minder stringente bescherming) en algemene broedvogels (DR 2009/ aangepaste lijst).

Daarnaast gelden voor de zwaarst beschermde soortgroepen, te weten soorten uit *Bijlage IV van de Habitatrichtlijn* en *broedvogels categorie 1 t/m 4*, ook verschillende wettelijke belangen waaronder ál of géén ontheffing kan worden verkregen.

Voor soorten van Tabel 1 bestaat een landelijke vrijstelling: hiervoor geldt de wettelijke zorgplicht (art.12 Ffw).

Wettelijke zorgplicht en verstoring of bedreiging van individuele planten of dieren

Naast de specifieke regelgeving ten aanzien van de soorten van tabellen 2 en 3 AMvB, bestaat de algemene zorgplicht voor álle (planten en) dieren, dus naast de soorten van tabellen 2 en 3 ook voor de soorten van Tabel 1, maar ook voor alle onbeschermde soorten (art. 2 Ffw, zie ook Bijlage 1/blz.21-22). Daartussen bestaat enige nuance:

- * Met betrekking tot juridisch zwaarder beschermde soorten en het strikte beschermingsregiem van een deel daarvan, *dient absoluut te worden voorkómen* dat individuen van de betreffende soorten worden bedreigd (zie LNV 2005 en DR 2009).
- * In het kader van de zorgplicht ligt dat iets minder strikt: men dient bij uitvoering van ingrepen zodanige maatregelen te nemen dat verstoring of bedreiging van individuele dieren *'zo veel als redelijkerwijs verwacht mag worden'*, wordt voorkomen (LNV 2005).

Gebiedsbescherming

Natuurbeschermingswet

De regelgeving met betrekking tot speciale beschermingszones in het kader van de Vogel- of Habitatrichtlijn (resp. REG 1979 en REG 1992/1997), Natura 2000 gebieden ('Wetlands') en (Rijks-)natuurmonumenten is opgenomen in de Natuurbeschermingswet (Nbw 1998, zie verder Bijlage 1/ blz.30).

Werkzaamheden binnen een Nbw gebied vergen een Nbw-vergunning, echter ook functies 'buiten' een Nbw-gebied die wél een ecologische functie voor de 'aangewezen soorten' van het Nbw-gebied hebben, kunnen onder sommige condities ook een Nbw-vergunning eisen ('externe werking', art.16 lid 4 Nbw).

Ecologische hoofdstructuur

Dit betreft eveneens bescherming van natuurwaarden binnen beschermde gebieden. Hiervoor hebben Rijk en Provincie samen spelregels ontwikkeld welke zijn vervat in de

provinciale regelgeving. Hierbij is op het als EHS begrensde gebied een 'nee-tenzij' beleid van toepassing (zie ook Bijlage 1/blz.30).

De actuele en potentiële waarden van het EHS-gebied zijn vastgesteld in de natuurdoelen voor dat gebied. De basis daarvoor ligt in de provinciale structuurvisie en de verordening Ruimte (Provincie Noord-Brabant 2011).

Wettelijke onderzoeksverplichting

De Nbw, Ffw en het provinciaal natuurbeleid verplichten om bij ruimtelijke ingrepen de aanwezige plant- en diersoorten te onderzoeken. Dit om eventueel te verwachten natuurschade aan soorten te beoordelen en om dit te toetsen aan de wets- en beschermingsregels.

Met betrekking tot soortbescherming wordt dit onderzoek gerapporteerd in een 'Quick-scan' of een 'Natuurtoets' Ffw. Hierin wordt vastgesteld welke beschermde soorten of vaste voortplantings- en verblijfplaatsen in het expliciete werkterrein verwacht kunnen worden en wordt beoordeeld in hoeverre door het voornemen significante effecten op die vaste verblijfplaatsen of op individuele dieren kan ontstaan.

Indien negatieve effecten op zwaarder beschermde soorten verwacht kunnen worden vergt dit ook veldinventarisaties, hetgeen wordt beoordeeld door het daartoe bevoegde gezag, in casu het Ministerie van EZ. Mogelijk vergt dit aanvraag van een ontheffing.

Dergelijk onderzoek is eveneens verplicht indien de ingreep in een Natura 2000-/ Nbw-gebied plaats vindt, dan wel in de omgeving van zo'n gebied ('externe werking'), waarbij wordt getoetst of er mogelijk effect is op de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied, waarvan toetsing plaats vindt bij de provincie als bevoegd gezag.

1.3 Onderzoeksplan

Met het onderzoek wordt stapsgewijs ingezoomd op de situatie en wordt ook stapsgewijs vastgesteld welke juridisch zwaarder beschermde soorten of verstoring daarvan, kunnen worden uitgesloten dan wel nadere veldinventarisatie vergen.

Werkstap 1, analyse bestaande gegevens

Als eerste wordt de situatie getoetst aan indicaties van de NDFF, aan de verspreiding van soorten op basis van reeds bekende biogeografische informatie uit verspreidingsatlassen, aan overige literatuur en andere beschikbare onderzoeken. Die informatie is veelal niet compleet.

Op basis hiervan wordt vastgesteld welke juridisch zwaarder beschermde soorten mogelijk in dit gebied verwacht zouden kunnen worden, onafhankelijk van de aanwezige habitat, en welke juridisch zwaarder beschermde soorten op voorhand al kunnen worden uitgesloten. In aanvulling hierop wordt getoetst aan het eerdere natuuronderzoek.

Werkstap 2, toetsing aan gebiedsbescherming

Dit omvat regelgeving in het kader van de Natuurbeschermingswet en van provinciaal gebiedenbeleid (EHS), waarbij wordt beoordeeld of er wellicht ook andere natuurregelgeving dan de Ffw in het geding kan zijn.

Werkstap 3, habitatbeoordeling

Naar aanleiding van het bovenstaande wordt een beoordeling gemaakt van de terreinkenmerken, de biotoop, de lokale habitat en van de ecologische betekenis van het effectieve werkgebied, te weten de thans voor inrichting te benutten percelen binnen de onderzoekslocatie (zie figuur 1).

In de conclusie wordt op basis van de nader beschreven habitat, vastgesteld welke juridisch zwaarder beschermde soorten (Ffw) en eventuele 'aangewezen soorten' (Nbw) thans eveneens zonder nadere veldinventarisatie kunnen worden uitgesloten.

Werkstap 4, aanvullende veldinventarisatie

Nadat uit de stappen 1 t/m 3 is afgeleid welke zwaarder beschermde soorten nadere veldinventarisatie vergen om ze al of niet te kunnen uitsluiten, wordt deze veldinventarisatie uitgevoerd volgens de onderzoekscriteria van het bevoegde gezag (onder meer DR 2011/ 2012). Op basis van de ecologische habitatbeoordeling met controle op mogelijkheden voor juridisch zwaarder beschermde soorten, kan overigens blijken dat deze stap (voor meerdere soorten) niet nodig is.

Werkstap 5, beoordeling mogelijke effecten

Indien zwaarder beschermde of 'aangewezen' soorten in het effectieve werkgebied zijn aangetroffen of worden verwacht, wordt onderbouwd in hoeverre die soorten effect van de met het voornemen uit te voeren werkzaamheden kunnen ondervinden en vindt toetsing aan de regelgeving plaats.

Leeswijzer

In de rapportage wordt in principe de volgorde van de hierboven aangegeven onderzoek- en onderbouwingsstappen aangehouden. Waar het voor de betreffende onderbouwingsstap nodig is om informatieve kaders te schetsen is, dat in dit hoofdstuk beknoot aangegeven (zie blz. 4 t/m 9).

Daarmee ontstaat de volgende opzet van de rapportage:

In hoofdstuk 1 zijn de uitgangssituatie, het voornemen, de hoofdlijnen van de regelgeving, de aanpak van het onderzoek en de opzet van de rapportage aangegeven.

In Hoofdstuk 2 wordt op basis van beschikbare verspreidingsgegevens en recente gegevens uit de databank van de NDFF, de literatuurstudie met daaruit voortkomende conclusies uitgevoerd.

In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op vigerende gebiedsregelgeving (Nbw, EHS en weidevogelgebieden) en worden de bevindingen van de ecologische verkenning en van nadere inventarisaties, beschreven.

In hoofdstuk 4 worden de voor uitvoering relevante conclusies kort samengevat en wordt advies gegeven met betrekking tot mitigerende maatregelen.

Naast de Bijlagen met achterliggende informatie wordt de rapportage beëindigd met lijsten van geraadpleegde literatuur en van gebruikte termen en afkortingen.

2 BRONNENONDERZOEK SOORTEN

Het onderzoek dat in dit hoofdstuk per soortgroep wordt weergegeven omvat de toetsing van de locatie aan reeds bestaande inventarisatie- en verspreidingsgegevens. De gegevens uit de daartoe beschikbare bronnen zijn niet geheel compleet doch bieden een goede indicatie welke overigens los daarvan, door onderzoek nog een zekere aanvulling vergen, te beginnen met een habitatbeoordeling.

Samen met het bronnenonderzoek (gebaseerd op verspreiding) zal vervolgens worden bepaald welke (zwaarder) beschermde soorten in het werkgebied wellicht kunnen worden verwacht.

Deze soorten vergen vervolgens wellicht nog aanvullende veldinventarisaties (zie § 2.7) om vast te stellen of ze alsnog van aanwezigheid kunnen worden uitgesloten, dan wel zullen leiden tot consequenties. De eventuele *noodzaak* tot nadere inventarisatie wat wordt afgeleid uit de samenhang tussen beschikbare gegevens (dit hoofdstuk 2), de habitatbeoordeling van het te onderzoeken gebied (zie hoofdstuk 3) en de 'soort' ingreep (§ 1.1).

2.1 Vaatplanten, mossen en overige begroeiing

Beschikbare gegevens vaatplanten

Uit de databank van de NDFF (Quickscanhulp 2013) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het plangebied enkele zwaarder beschermde plantensoorten zijn geregistreerd. Dit betreffen Gele helmblom, Rapunzelklokje, Rietorchis, Spindotterbloem, Veldsalie en Zomerklokje. Dit zijn planten die slechts onder specifieke bodemcondities een geschikte groeiplaats kunnen vinden.

Beschikbare gegevens mossen

Van mossen zijn in Nederland slechts 5 soorten wettelijk beschermd. Deze komen echter *niet* (meer) in Nederland voor of zijn erg zeldzaam en komen slechts onder zeer specifieke natuurlijke habitatcondities voor.

Deze soorten worden in deze regio geheel niet verwacht (zie ook Dort 2002).

Conclusie met betrekking tot begroeiing

- * De planlocatie dient te worden gecontroleerd op eventuele (geschiktheid voor) beschermde vaatplanten.
- * Zwaarder beschermde mossen kunnen, gezien de verspreidingsgegevens in relatie tot de habitatcondities, op voorhand worden uitgesloten.

2.2 Zoogdieren

Beschikbare gegevens grondgebonden zoogdieren

Uit de databank van de NDFF (Quickscanhulp 2013) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het plangebied één zwaarder beschermd zoogdier is geregistreerd: de Bever.

Deze soort is uitsluitend te verwachten in de nabijgelegen uiterwaardgebieden.

Uit verspreidingsgegevens (Broekhuizen 1992) blijkt voorts dat in het uurhok waarin het plangebied valt slechts algemeen voorkomende soorten van tabel 1 AmvB zijn geregistreerd, zoals Mol, Egel, muizen- en martersoorten (zie ook Dijkstra 1997).

Beschikbare gegevens vleermuizen

De NDFF geeft thans aan dat binnen een straal van 1 km van het werkgebied twee verschillende vleermuissoorten zijn geregistreerd (zie ook Limpens 1997).

Dit betreft Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger.

Binnen een iets ruimere afstand zijn voorts nog vier andere vleermuissoorten geregistreerd: Baardvleermuis, Gewone grootoorvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Meervleermuis.

Dit betreft alle soorten die hun kraamverblijf in bebouwing vestigen. Dwergvleermuizen maken voor hun paarverblijf ook wel gebruik van oudere bomen terwijl boomranden worden gebruikt als oriëntatie voor vaste vliegroutes van meerdere soorten.

Conclusie zoogdieren

- * Grondgebonden zoogdieren: op de planlocatie kunnen zwaarder beschermde soorten op voorhand worden uitgesloten.
- * Vleermuizen: met betrekking tot te slopen bebouwing en eventueel te kappen bomen dient nadere veldinventarisatie te worden uitgevoerd naar kraamverblijven, vaste vliegroutes, paarterritoria en/of verblijven en eventueel winterverblijven.

2.3 Broedvogels

Beschikbare gegevens jaarrond beschermde nesten

Uit de databank van de NDFF (Quickscanhulp 2013) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het plangebied 15 vogels zijn geregistreerd met een jaarrond beschermd nest.

Een groot deel van de geregistreeerde soorten waarvan het nest het jaarrond beschermd is, nestelen in (hoge/ grote) bomen zoals Buizerd, Roek, Sperwer en Ransuil.

Een deel van deze geregistreeerde soorten is ook te verwachten in/ aan (te slopen) gebouwen, zoals Gierzwaluw, Huismus, Steen- en Kerkuil.

Overige broedvogels

Voorts zijn in en rond het werkgebied ongetwijfeld ook algemene broedvogels te verwachten (zie ook Hustings 2002).

Broedende vogels mogen *onder géén enkele conditie, dus op geen enkel moment in het seizoen*, worden verstoord (zie DR 2009). Onder die voorwaarden is echter voor algemene broedvogelsoorten verder géén aanvullende veldinventarisatie vereist.

Conclusie broedvogels

- * Jaarrond beschermde nesten: de planlocatie vergt controle op nestelmogelijkheden voor Gierzwaluw, Huismus, Kerk- en Steenuil, met eventueel noodzaak tot nadere veldinventarisatie (zie hoofdstuk 3).
- * Algemene broedvogels: werkzaamheden die verstorend kunnen zijn voor overige broedende vogels dienen in beginsel *buiten* het broedseizoen plaats te vinden (Bijlage 1/ blz.25).

2.4 Reptielen en amfibieën

Beschikbare gegevens reptielen

Uit de NDFF (Quickscanhulp 2013) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het werkgebied géén zwaarder beschermde reptielen worden verwacht (zie ook Creemers 2009; RAVON 46/ 2012).

Andere reptielen hebben in de wijde regio géén verspreidingsgebied.

Beschikbare gegevens amfibieën

Binnen een straal van 1 km van de werklocatie is Rugstreeppad geregistreerd (zie ook Creemers 2009; RAVON 46/ 2012) een zwaar beschermde soort van Tabel 3 AmvB en tevens van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Dit is een zeer mobiele soort die zich jaarlijks kan verplaatsen tot wel 2 km tussen voortplantings- en overwinteringshabitat. Het is een sterke kolonisator van terreinen met een voor het dier geschikte habitat (zie ook Musters 1992; Rijsewijk 2006; Spitzen-van der Sluis 2009) welke ook op sterk ruderaal terreinen kunnen worden aangetroffen: de soort kan altijd plotseling in een gebied opduiken.

Andere zwaarder beschermde amfibieën hebben in de wijde regio géén verspreidingsgebied: er kunnen uitsluitend algemeen voorkomende soorten worden verwacht zoals Bastaardkikker of wellicht Kleine watersalamander in de omgeving van sloten, of Gewone pad en Bruine kikker in hun landhabitat (alle Tabel 1 AmvB/ algemene landelijke vrijstelling van ontheffingsplicht).

Conclusie reptielen en amfibieën

- * Reptielen: deze vinden in de regio géén verspreiding dus kunnen op voorhand worden uitgesloten.
- * Amfibieën: de planlocatie vergt controle op de gebruiksmogelijkheden door Rugstreeppad met mogelijk noodzaak tot nadere veldinventarisatie.

2.5 Vissen

In de werkzaamheden wordt vooralsnog géén open water betrokken zodat deze soortgroep in dit verband bij voorbaat voor 'schade' kan worden uitgesloten.

Nota bene: indien alsnog blijkt dat er graafwerkzaamheden aan of demping van kleine slootjes of greppels nodig is, vergt dat nader visonderzoek.

2.6 Insecten en overige ongewervelde soorten

Bij ongewervelden moet men denken aan vlinders, libellen, sprinkhanen en 'overige ongewervelden' zoals mieren, kevers (land en water), kreeftachtigen, weekdieren e.d. Deze groepen kennen eveneens beschermde soorten terwijl voor sommige soorten ook een ontheffingsplicht geldt. Juridisch zwaarder beschermde soorten betreffen enkele soorten uit de groepen libellen, dagvlinders en 'overige ongewervelde soorten' (waaronder ook waterorganismen).

Bestaande gegevens

Uit de NDFF (Quickscanhulp 2013) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het plangebied één zwaarder beschermde libel is geregistreerd, te weten Rivierrombout.

Deze soort is echter uitsluitend te verwachten in nabijgelegen uiterwaardgebieden (zie ook Dijkstra 2002).

Andere zwaarder beschermde ongewervelden worden hier niet verwacht (zie ook Bos 2006).

Conclusie ongewervelden

Er zijn op de planlocatie géén geschikte condities voor zwaarder beschermde ongewervelde soorten: deze kunnen op voorhand worden uitgesloten.

2.7 Conclusies uit beschikbare gegevens

Volgens bestaande gegevensbronnen in samenhang met het type planlocatie kunnen *mogelijk* als zwaarder beschermde soorten of soortgroepen worden verwacht:

- * vaatplanten
- * vleermuissoorten
- * algemene broedvogels
- * vogels met jaarrond beschermde nesten
- * Rugstreeppad

Dit vereist als eerste werkstap een ecologische verkenning (zie § 3.2). Naar aanleiding van die veldbeoordeling dient te worden bepaald in hoeverre er van de bovengenoemde soorten en soortgroepen nog nadere veldinventarisatie vereist is (expert-judgement).

Overige zwaarder beschermde soorten kunnen op voorhand worden uitgesloten.

3 LOCATIEONDERZOEK

3.1 Context vigerende regelgeving gebiedsbescherming

Het bouwperceel als onderzoeksklocatie maakt géén deel uit van een beschermd natuurgebied. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied ligt op een afstand van ruim 2,7 kilometer en omvat uiterwaarden met moerashabitat. De planlocatie heeft geen condities welke van belang zouden kunnen zijn in het kader van de 'externe werking Nbw' met betrekking tot moerashabitat.

Ook maakt het gebied géén deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS, zie figuur 4) waarmee ontwikkelingen binnen de planlocatie geen betrekking hebben met de EHS.

Figuur 4, groene aanduiding EHS; rode aanduiding, planlocatie

3.2 Locatieverkenning

De planlocatie omvat voornamelijk agrarische bedrijfsbebouwing met verharding, met een beperkt oppervlakte deel met (lage) begroeiing en wat struiken. Er zijn géén hogere bomen aanwezig. Gezien de condities is het perceel geheel ongeschikt voor gebruik door Rugstreeppad terwijl het evenmin over condities beschikt voor zwaarder beschermde vaatplanten.

Er staan drie schuren: twee langwerpige schuren naast elkaar en onderling verbonden door een overkapping en een vrijstaande schuur achterop het terrein (zie figuur 5). Voorts zijn er een mestopslag en enkele voersilo's.

Onder de schuren zijn mestkelders, die vol water staan en ongeschikt zijn voor gebruik als verblijfplaats voor vleermuizen.

Figuur 5, bedrijfsperceel Vijcie

De schuren zijn alle gebouwd met spouwmuren terwijl de daken bestaan uit Eternit golfplaten met aan de onderzijde van de dakspanten isolatieplaten: tussen golfplaten en isolatieplaten is een 'ruime' ruimte aanwezig (20 cm) voor gebruik door vleermuizen, Huismus of Steenuil.

Er werd echter géén nestmateriaal van vogels aangetroffen terwijl de opstallen bovendien geheel ongeschikt zijn voor gebruik door gierzwaluwen.

Foto 1, één van de twee naast elkaar staande schuren

Foto 2, vrijstaande schuur achter op het terrein

Foto 3, achterzijde vrijstaande schuur, met (vlier-)struiken en overige begroeiing

Foto 4, mestlo

De spouwruimten in de muren bieden gebruiksmogelijkheden voor vleermuizen: de spouwruimten zijn toegankelijk via scheuren en andere openingen (zie foto's 5 en 6). Op de zolder van de achterste schuur wordt een jonge Holenduif aangetroffen.

Foto 5, muurscheuren

Foto 6, openingen naar de spouwruimte

3.3 Conclusie habitatbeoordeling

- a) De te slopen stallen vergen veldinventarisatie naar gebruik door vleermuizen als kraamverblijven en vaste vliegroutes dan wel als paarterritoria en -verblijven: voor winterverblijf zijn géén geschikte condities aanwezig.
- b) Er is op daarvoor geschikte plekken géén nestelmateriaal van zwaarder beschermde vogels aangetroffen, evenmin als nestelgelegenheid voor Kerk- of Steenuil. Er is wel een jonge Holenduif aangetroffen, die echter onder de algemene broedvoegels valt.
- c) Er zijn in verschillende situaties, in het broedseizoen broedende vogels te verwachten van algemeen voorkomende soorten.
- d) De condities op het perceel zijn geheel ongeschikt voor zwaarder beschermde vaatplanten en voor gebruik door Gierzwaluw of Rugstreeppad.

4 EINDCONCLUSIE

1) Vigerende regelgeving gebiedsbescherming

Op de planlocatie is géén regelgeving met betrekking tot de Nbw of de EHS van toepassing (zie blz.14).

2) Algemene broedvogels

Op de planlocatie kunnen wellicht broedende vogels van algemene soorten worden aangetroffen: deze vogelnesten zijn tijdens het gebruik in het broedseizoen strikt beschermd en mogen ook niet worden verstoord door werkzaamheden in de directe omgeving (zie Bijlage 1/blz.25).

3) Jaarrond beschermde nesten

Deze zijn nergens op het perceel aangetroffen (zie blz.18).

4) Vleermuizen

De te slopen opstallen vergen nadere veldinventarisatie naar vaste verblijfplaatsen (zie blz.18).

Het onderzoek dient plaats te vinden volgens het vleermuisprotocol van het GAN (2013). Vleermuizen vergen daartoe twee nachtelijke bezoeken in de periode na half mei, met tenminste 3 weken ertussen (kraamverblijven en vliegroutes) en vervolgens nog eens twee nachtelijke bezoeken tussen half augustus en half oktober, eveneens met tenminste 3 weken ertussen (GAN 2013).

5) Algemene soorten

Voor soorten van Tabel 1 AmvB geldt een algemene, landelijke vrijstelling met betrekking tot de Flora- en faunawet: men dient bij uit te voeren werkzaamheden wel de wettelijke zorgplicht in acht te nemen (zie Bijlage 1/ blz.21-22) waarvoor geen ontheffing vereist is.

De te verwachten algemeen voorkomende soorten op het bedrijfsperceel betreffen vooral Egel, muizensoorten en wellicht Gewone pad. Ook een Bunzing zou, gezien de situatie, niet uitgesloten zijn.

Bij werkzaamheden vergen deze alle toepassing van de wettelijke zorgplicht.

BIJLAGE 1 - RELEVANTE ASPECTEN VAN DE REGELGEVING

I Inleiding

Wetgeving

De regelgeving met betrekking tot natuur kent twee typen bescherming: 'soortbescherming' en 'gebiedsbescherming'.

De Flora- en faunawet (Ffw) is geheel gericht op soortbescherming, dat wil zeggen bescherming van afzonderlijke soorten planten en dieren.

Bovendien is deze wet gericht op de intrinsieke waarde van het dier, dat onder meer wil zeggen dat de bescherming eveneens is gericht op elk individueel dier.

Gebiedsbescherming is vastgelegd in de Natuurbeschermingswet (Nbw 1998).

Dit is gericht op specifieke aspecten van specifiek aangewezen gebieden, zoals speciale beschermingszones in het kader van de Vogel- of Habitatrichtlijn (resp. REG 1979 en REG 1992/1997). De gebiedsbescherming staat *náást* de Ffw: de regels van wetten sluiten elkaar dus niet uit doch vullen elkaar aan (zie ook wetgeving blz.30).

Provinciaal natuurbeleid

Daarnaast hebben ook provinciale besturen een 'eigen' natuurbeleid, in aanvulling op de wetgeving. Daarin wordt in sommige provincies ook een onderscheid gemaakt in gebieds- en soortbescherming: de gebiedsbescherming wordt geregeld via het Streekplan terwijl de soortbescherming via andere wegen in de ruimtelijke ordening kan worden geregeld (zie ook provinciale regelgeving blz.30).

II Verbodsbepalingen Flora- en faunawet

Met betrekking tot aanwezige en te verwachten, door de Flora- en faunawet beschermde soorten in het projectgebied gelden de volgende algemene verbodsbepalingen:

Artikel 8 Ffw

Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, . . . te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9 Ffw

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

N.B.1 hieronder valt ook het 'per ongeluk' doden zonder afdoende voorzorgen te hebben genomen;

N.B.2 het uit beschermingsoverwegingen preventief wegvangen en verplaatsen van dieren en ontwikkelingsstadia daarvan dient te geschieden door een 'ter zake kundige' (zie lijst gebruikte termen). Onder bepaalde condities is daarvoor géén extra projectonthefing (meer) nodig.

Dit geldt níét voor het wegvangen en verplaatsen van vleermuizen, muizen en vogels: dat is uitdrukkelijk verboden, hiervoor wordt ook géén ontheffing verstrekt.

Voor het vangen van dieren vanwege onderzoek geldt een aparte regeling.

Artikel 10 Ffw

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

N.B. hiermee wordt bedoeld het verontrusten met de intentie de soort te verstoren zonder maatregelen om het verontrusten te voorkomen, dan wel het bouwrijp maken van een terrein juist op het moment dat vogels zich er aan het vestigen zijn om te gaan broeden: dergelijk opzettelijk verontrusten valt niet onder de Gedragscode terwijl hiervoor in het kader van art. 75C ook géén ontheffing wordt verleend.

Artikel 11 Ffw

Het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

N.B. 'Vaste verblijfplaatsen':

Met betrekking tot vleermuizen dienen naast jaarlijks in gebruik zijnde vaste zomer-verblijven (kolonies), paarplaatsen en winterverblijven, ook structureel gebruikte, vaste vlieg- en trekroutes te worden geïnterpreteerd als 'vaste verblijfplaatsen' zoals bedoeld in art. 11 (DLG 2006).

Dit geldt ook voor jaarrond beschermde nesten en 'vaste verblijfplaatsen' van andere dieren zoals een vaste voortplantingslocatie van rugstreeppadden, broeihopen van ringslangen e.d.

Artikel 12 Ffw

Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

N.B. Dit betreft, behalve vogels, ook eieren van beschermde amfibieën, reptielen, vissen en insecten. Indien bijvoorbeeld dergelijke eieren van een ontheffingsplichtige soort worden bedreigd vereist dit ook aanvraag van ontheffing (DLG 2006). Met betrekking tot eieren van beschermde diersoorten die níet ontheffingsplichtig zijn, geldt de wettelijke zorgplicht (zie hierna bij artikel 2).

Artikel 13 Ffw

Het is verboden:

a. planten . . enz., of dieren dan wel eieren, nesten of . . enz., behorende tot een beschermde . . enz. . . diersoort . . enz. te vervoeren . . enz. of onder zich te hebben.

N.B. bij dit artikel gaat het om het verplaatsen van (eieren, nesten, individuen van) bedreigde dieren, eieren, planten enz. onder afwijkende condities, dus niet vanwege beschermingsmotieven bij uitvoering van werkzaamheden (vgl. artikel 9): hiertoe geldt een aparte regeling.

Artikel 2 Ffw - algemene zorgplicht

Naast de hiervoor aangegeven verbodsartikelen geldt *in alle situaties* een wettelijke zorgplicht. Deze houdt in dat:

'eenieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen ('de ingreep') of zijn nalaten (*mitigerende maatregelen*) nadelige gevolgen voor planten of dieren kunnen worden veroorzaakt, is verplicht dergelijk handelen achterwege te laten voor zover dat in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle (*mitigerende en/of preventieve*) maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd ten einde die gevolgen te voorkómen of, voor zover deze (*met maatregelen*) níet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken'.

N.B. dit betekent dat elke ruimtelijke ingreep natuuronderzoek vergt dat als bewijslast wordt vastgelegd in een rapportage ('Natuurtoets' dan wel 'Quick-Scan'). Daarin dienen de zeker te verwachten en de met veldonderzoek aangetroffen soorten planten en dieren te worden getoetst aan de wettelijke regelgeving ('lichte' en 'uitgebreide' toets).

Tevens worden hierin de mitigerende en/of preventieve maatregelen aangegeven welke er zorg voor dragen dat er aan de zorgplicht wordt voldaan.

III Vrijstelling en ontheffing verbodsartikelen

III.1 Strekking vrijstelling en ontheffing

Een 'vrijstelling' is een algemeen geldende uitzondering op een wettelijk verbod (LNV 2005): dit kan een landelijke vrijstelling betreffen of één op basis van een Gedragscode. Een vrijstelling vergt géén aanvraagprocedure.

Een 'ontheffing' is een besluit waarbij in een individueel concreet geval een uitzondering op een wettelijk verbod wordt gemaakt. Deze ontheffing dient per individueel project te worden aangevraagd en betreft zowel individuele soorten als vaste verblijfplaatsen (waaronder ook vaste vliegroutes van vleermuizen).

De regelgeving met betrekking tot vrijstelling en ontheffing is nader geregeld in de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) met betrekking tot art. 75 C van de Ffw (Staatsblad 2004/501; LNV 2005).

In de afweging tussen 'vrijstelling of ontheffing' staan in de van toepassing zijnde criteria enkele cruciale begrippen centraal: '*bestendig*', '*zorgvuldig handelen*', '*wezenlijke invloed*' en '*significant effect*', naast soortlijsten met betrekking tot specifieke regelgeving (tabellen 1, 2 en 3 AMvB). Dit is inhoudelijk toegelicht in de brochure 'Buiten aan het werk' (LNV 2005, zie ook DLG 2006).

De toepassing van een vrijstelling of ontheffing is nader genuanceerd met wettelijke 'belangen', soortlijsten (zie hieronder) en vogelcategorieën (zie blz.25).

III.2 Soorttabellen (AMvB art. 75), vrijstelling en ontheffing

De algemene landelijke vrijstelling met betrekking tot beschermde planten en dieren, geldt uitsluitend voor de soorten die zijn opgenomen in Tabel 1 AMvB. Voorts is er nog een aanvullende vrijstelling voor soorten die zijn opgenomen in Tabel 2 en Tabel 3 AMvB indien werkzaamheden kunnen plaatsvinden onder een specifiek opgestelde Gedragscode (zie verder blz.28).

III.3 Wettelijke belangen

Daarnaast is voor ruimtelijke ingrepen, *onder nadere condities*, een ontheffingsregeling van toepassing op een aantal andere wettelijke belangen te weten:

1. Bescherming van flora en fauna (belang b/ Bijlage 1 AMvB, Habitat- en Vogelrichtlijn);
2. Veiligheid van het luchtverkeer (belang c/ Vogelrichtlijn);
3. Volksgezondheid of openbare veiligheid (belang d/ Bijlage 1 AMvB, Habitat- en Vogelrichtlijn);
4. Dwingende reden van groot openbaar belang met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten (belang e/ Bijlage 1 AMvB, Habitatrichtlijn);
5. Bestendig beheer en onderhoud enz. (belang h);
6. Bestendig gebruik (belang i);
7. Ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (belang j).

Hierin bestaat tevens een nader onderscheid tussen de eerstgenoemde 4 belangen en het laatstgenoemde belang dat méér strikte beperkingen kent (zie ook 'wettelijke belangen en Tabel 3 AMvB' blz.26).

Dwingende reden van groot openbaar belang

Waar bij het meer algemeen van toepassing zijnde belang '*ruimtelijke inrichting of ontwikkeling*' bij juridisch zwaarder beschermde soorten striktere beperkingen bestaan (deels het *niét* kunnen verkrijgen van een ontheffing) kan een 'groot openbaar belang' uitkomst bieden.

Een 'groot openbaar belang' heeft betrekking op activiteiten die van algemeen, breed maatschappelijk belang zijn. Het moet gaan om openbare belangen, dus niet om activiteiten die enkel ten goede komen aan een particulier, aan enkelen of aan een beperkte regio.

Daarnaast moet het openbaar belang 'van groter gewicht' zijn; dat zal in de meeste gevallen alleen zo zijn als het een lange termijn betreft. Oplossingen voor de korte termijn worden *niét* aangemerkt als 'dwingende reden van groot openbaar belang'. Een financieel goedkopere oplossing, terwijl ook andere oplossingen reëel zijn, is niet voldoende om een dwingende reden van groot openbaar belang aan te nemen.

Voor de onderbouwing van een groot openbaar belang kan men denken aan de van toepassing zijnde onderdelen/bladzijden van door de overheid vastgestelde ruimtelijke plannen die het project betreffen. Een voorbeeld is een structuurvisie.

Hierna wordt naar aanleiding van de verschillende belangen en op basis van de drie onderscheiden soortlijsten (tabellen AMvB art. 75 Ffw), de nadere nuancering beschreven waarbij die drie tabellen kort zijn gekenschetst:

III.4 Tabel 1 AMvB

Deze omvat een categorie soorten waarvoor een algemene landelijke vrijstelling geldt voor art. 8 t/m 12 van de Ffw: dit betreft beschermde soorten die in Nederland algemeen voorkomen. Aan die vrijstelling zijn géén voorwaarden verbonden anders dan de wettelijke zorgplicht (zie vorige bladzijde). Deze soorten vergen een zogenaamde 'lichte toets' welke aantoont dat de werkzaamheden het voortbestaan van de betreffende soorten niet in gevaar brengen (zie ook Beoordelingsschema Bijlage 2).

III.5 Tabel 2 AMvB

Toetsingscriteria

Deze Tabel 2 omvat een lijst met 'overige soorten' (waaronder bijvoorbeeld alle broedvogels en veel beschermde planten). Indien uit die tabel één of meerdere soorten worden aangetroffen welke door de werkzaamheden worden verstoord en/of bedreigd, vergt dat in principe aanvraag van ontheffing met in de meeste gevallen eveneens een 'lichte toets' (zie echter uitzondering hieronder bij broedende vogels).

Soorten van Tabel 2 die door een projectvoornemen schade ondervinden dienen te worden getoetst aan de *landelijke* gunstige staat van instandhouding, wat wil zeggen in hoeverre het voortbestaan van de landelijke populatie wellicht afhankelijk is van het voortbestaan van de onderhavig aangetroffen, lokale populatie.

In de ontheffingsaanvraag dient daarbij te worden aangegeven op welke wijze wordt bereikt dat bedreiging van individuen en verstoring *zoveel mogelijk* wordt voorkomen en in welke mate de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats door de activiteiten wordt aangetast, dan wel, op welke wijze die functionaliteit kan worden gegarandeerd (zie Bijlage 3).

Indien wordt uitgegaan van een door de Minister goedgekeurde gedragscode geldt voor deze categorie van Tabel 2 AMvB, onafhankelijk van het wettelijk 'belang' waaronder de ingreep valt, echter een vrijstelling voor art. 8 t/m 12 van de Ffw zodat formeel geen aanvraagprocedure voor ontheffing nodig is (zie verder onder 'Gedragscode' blz.28).

Uitzonderingsgevallen

Indien zowel de lokale als de landelijke populatie in het geding is, waarvoor vermelding op de Rode Lijst een indicatie vormt, vergt de soort echter een 'uitgebreide toets' (zie ook Soortendatabase website Ministerie): dan dient te worden aangegeven op welke wijze wordt bereikt dat bedreiging van individuen en verstoring strikt worden voorkomen.

Uitzonderingspositie broedende vogels

Vogels zijn volgens de Vogelrichtlijn gelijkgesteld met Tabel 3 AMvB (zie DR 2009).

Er worden 2 goepen onderscheiden:

- algemene broedvogels
- vogels met jaarrond beschermde nesten (zie 'aangepaste lijst', DR 2009).

Deze groepen vergen bij dreigende verstoring van broedgevallen, een '*uitgebreide toets*' (zie volgende bladzijde). Echter voor alle broedende vogels wordt in beginsel *tijdens* het broeden *géén* ontheffing verleend. Met betrekking tot het broedseizoen is in dat kader in de Flora- en faunawet ook *géén standaardbroedperiode* aangegeven. Van belang is of een broedgeval aan-wezig is, ongeacht de periode. Voor broedende vogels geldt de algemene Gedrags-code (zorgvuldig bosbeheer, zie Vogelbescherming 2004) dat deze, zolang ze broeden, *onder géén enkele conditie* mogen worden verstoord (zie ook REG 1979). In principe dient dus het broedseizoen met mogelijk versturende werkzaamheden te worden ontzien, zoals sloop-, bouw-, grond-, bagger-, onderhouds- en/of andere mogelijk versturende werkzaamheden op korte afstand van nesten.

Broedgevallen van de meeste broedvogels kunnen slechts tijdens het broeden worden geïnventariseerd omdat ze steeds een nest op een nieuwe locatie (kunnen) maken.

Vogelcategorieën met jaarrond beschermde nesten

Vogels worden in de regelgeving onderscheiden in groepen (DR 2009):

- a) Algemene broedvogels: een groep waarvan de bescherming zich grotendeels beperkt tot *strikt* het broeden;
- b) Categorie 5 (DR 2009): een groep vogels waarvan de nesten het jaar rond (of jaarlijks opnieuw) worden gebruikt en er *slechts in bijzondere gevallen* beperkingen bestaan, met name '*als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen*', bijvoorbeeld wanneer er voor deze soorten in de omgeving geen geschikte alternatieven zijn om te nestelen.
- c) Categorie 1 t/m 4: een nader omschreven groep waarvan de nesten het jaar rond *strikt* beschermd zijn en ook de nesten zelf dus *niet* mogen worden beschadigd of verwijderd, óók niet *buiten* het broedseizoen (waaronder bijvoorbeeld Huismus, Gierzwaluw maar ook uilen, roofvogels en kolonievogels).

Wettelijke belangen m.b.t. broedvogels

Er is in de broedperiode voor broedvogels slechts ontheffing mogelijk indien er zwaarwegende maatschappelijke termen aanwezig zijn die ontheffing voor verstoring van broedende vogels nodig maken, wat slechts in uitzonderlijke situaties van '*Openbare veiligheid*' e.d. aan de orde kan zijn.

De nesten van soorten van categorieën 1 t/m 4 zijn het jaar rond beschermd en vergen *te allen tijde, dus jaarrond*, bij potentiële verstoring van de nesten en voor sommige soorten ook het bijbehorende voedselterritorium, aanvraag van een ontheffing.

Een ontheffing kan dan slechts worden verkregen bij het van toepassing zijn van *uitsluitend* de wettelijke belangen die daartoe in de Vogelrichtlijn zijn opgenomen:

- Bescherming van flora en fauna (b): *de letter verwijst naar de corresponderende letter bij art. 2 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten*);
- Veiligheid van het luchtverkeer (c);
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d).

Uitgebreide toets

Een eventuele ontheffing daarvoor vergt vervolgens de 'uitgebreide toets' bij de beoordeling waarvan het bevoegde gezag in onderstaande volgorde de volgende vragen stelt:

- In welke mate wordt de (ecologische) functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast door de werkzaamheden ?
- Is er een wettelijk belang ? (voor Vogels en Tabel 3-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing ? (voor Vogels en Tabel-3 soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar ?

Naar aanleiding hiervan beoordeelt Dienst Regelingen vervolgens of het wettelijk belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en).

Indien werkzaamheden *niét* onder de hierboven aangegeven belangen vallen kan géén ontheffing worden verkregen: er kan in de vorm van een '*positieve afwijzing*' slechts 'toestemming' voor de ingreep worden verkregen op basis van een door de Minister goedgekeurd plan van maatregelen.

Voor de vogelsoorten uit categorie 5 is ontheffing slechts mogelijk onder bepaalde voorwaarden (DR 2009).

III.6 Tabel 3 AMvB

Toetsingscriteria

Deze tabel omvat een lijst soorten waarvoor *strikte* bescherming geldt. In alle gevallen vereisen deze soorten een 'uitgebreide toets' (zie vorige bladzijde). Daarbij dienen deze soorten *niet alléén* te worden getoetst aan de *landelijke* gunstige staat van instandhouding van de aangetroffen polualtie (zoals bij Tabel 2) maar óók aan de *lokale* gunstige staat: het gaat er dan om in hoeverre het voortbestaan van de landelijke populatie wellicht afhankelijk is van de lokale populatie.

Afgezien van vermelding op de Rode Lijst vergt dit tevens inzicht in het regionale voorkomen van de betreffende soort (zie ook Soortstandaards, DR 2011/ 2012).

In de ontheffingsaanvraag dient daarbij te worden aangegeven in welke mate de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats door de activiteiten wordt aangetast, dan wel, op welke wijze die functionaliteit kan worden gegarandeerd.

Ook hierbij gelden dus de voorwaarden dat er moet worden onderbouwd dat er voor de betreffende activiteit geheel géén alternatieven zijn: of bijvoorbeeld de ingreep niet op een andere, minder schadelijke wijze of op een andere locatie kan plaatsvinden terwijl er tevens maatregelen moeten worden genomen om te garanderen dat schade aan individuen van de soort wordt voorkómen (het garanderen van de ecologische functionaliteit/ 'zorgvuldig handelen', LNV 2005).

Eventuele ontheffing van verbodsbepalingen is vervolgens eveneens afhankelijk van het van toepassing zijnde 'wettelijke belang' (zie hieronder).

Bijlage IV van de Habitatrichtlijn

Bij soorten van Tabel 3 wordt onderscheid gemaakt in 'Bijlage 1 AMvB' en 'Bijlage IV Habitatrichtlijn'. Voor de laatste groep gelden de strengste beschermingsvoorwaarden: ontheffing kan slechts worden verkregen onder het regiem van enkele specifieke wettelijke belangen zoals die in de Habitatrichtlijn zijn vermeld.

Indien géén van die belangen van toepassing kan worden geacht is ontheffing niet mogelijk, doch kan uitsluitend toestemming voor de ingreep worden verkregen op basis van een door de Minister van EL&I goedgekeurd 'Activiteitenplan'.

Wettelijke belangen en Tabel 3 AMvB

1. *Uitsluitend* onder het wettelijke belang '*bestendig beheer en onderhoud*' en dan nog *uitsluitend* bij toepassing van een gedragscode (zie blz.28), kan voor soorten van Tabel 3 AMvB die *niét* zijn vermeld in de Bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn, gebruik worden gemaakt van de vrijstelling op basis van een gedragscode.
Voor soorten van Tabel 3 AMvB die *wél* zijn vermeld in Bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn (zoals vleermuizen), zie punten 3 en 4 hieronder.

Zónder toepassing van een gedragscode vergen deze soorten in alle gevallen een toetsing bij het bevoegde gezag volgens de procedure van een ontheffingsaanvraag. Daarbij gelden de volgende criteria:

2. in het kader van het belang '*ruimtelijke ontwikkeling en inrichting*' kan *uitsluitend* voor soorten die *niét* zijn vermeld in Bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn of in de Vogelrichtlijn, een ontheffing worden verkregen.
3. Onder de belangen '*dringende redenen van groot openbaar belang*' (met inbegrip van redenen van sociale, economische aard of met voor het milieu wezenlijk gunstige effecten, zie blz.23), van '*volksgezondheid en openbare veiligheid*' dan wel

'bescherming van flora en fauna' kan in alle gevallen een ontheffing worden verkregen, *mits* er nadrukkelijk géén alternatieven voor de ingreep beschikbaar zijn.

4. Indien de ingreep *niét* onder de bij punt 3 aangegeven belangen vallen kan voor soorten uit Bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn géén ontheffing worden verkregen: er kan in de vorm van een 'positieve afwijzing' slechts 'toestemming' voor de ingreep worden verkregen indien zodanige werkwijze en eventuele maatregelen worden aangegeven dat de 'ecologische functionaliteit' (zie III.7) van het gebied voor de soort *op géén enkel moment* minder wordt dan de beginsituatie: dergelijke wezenlijke natuurschade dient in deze situatie geheel te worden voorkomen.

III.7 Beoordeling functionaliteit vaste rust- en verblijfplaatsen

Indien een voortplantings- en/of vaste rust- of verblijfplaats in het kader van de Habitat- of Vogelrichtlijn in het geding is, moet worden onderbouwd dat door voor te stellen mitigerende maatregelen de ecologische functionaliteit daarvan behouden blijft.

Van belang is dat onder andere inzicht wordt gegeven in het netwerk van voortplantings- en/of vaste rust- of verblijfplaatsen. De functionaliteitstoets omvat de volgende tien punten (DR 2009):

1. *Het moet gaan om een vaste rust- of verblijfplaats: een plek of een gebied dat met een zekere mate van bestendigheid wordt gebruikt, waar dus geen sprake is van incidenteel gebruik.*
2. *De plek of het gebied blijft voorzien in alles wat nodig is voor een specifiek individu dier in dat gebied en voor alle exemplaren van de populatie ter plekke, om succesvol te rusten (of voort te planten).*
3. *Er is op geen enkel moment, zelfs niet tijdelijk, een achteruitgang van de ecologische functionaliteit van de (voortplantings- en/of) vaste rust- en verblijfplaats. De diverse functies die een gebied of een plek heeft, moeten dus behouden blijven.*
4. *Door (het toepassen van) mitigerende maatregelen worden negatieve effecten uitgesloten. Dit kunnen negatieve effecten zijn op de kwaliteit, maar ook op de kwantiteit van de functies die het gebied of de plek vervult voor een soort.*
5. *Mitigerende maatregelen zijn preventieve maatregelen. Dat houdt dus in dat in voorkomende gevallen de mitigatie niet alleen al aanwezig is, maar ook functioneert.*
6. *Mitigerende maatregelen moeten leiden tot verbetering of behoud van de ecologische functionaliteit van de plek of het gebied (kwantitatief en/of kwalitatief) voor de betreffende soort.*
7. *Het positieve effect van mitigatie geeft in evenredige mate ruimte voor de negatieve effecten van de ruimtelijke ingreep. De totale duurzame ecologische functionaliteit mag op geen enkel moment slechter worden dan de beginstand. Zowel de kwantiteit als de kwaliteit moeten behouden blijven of worden verbeterd.*
8. *Het succes van mitigerende maatregelen moet met een hoge mate van zekerheid vóóraf vaststaan. Dit wordt beoordeeld aan de hand van objectieve criteria en de eigenschappen en de specifieke ecologische waarden van de plek of het gebied.*
9. *De staat van instandhouding en de zeldzaamheid van een diersoort zijn van belang bij het treffen van mitigerende maatregelen. Hoe zeldzamer de soort, hoe hoger de graad van zekerheid van succes moet zijn.*
10. *De controle op het effect van de maatregelen is onderdeel van het ecologisch werkprotocol. Een ecologisch werkprotocol moet voorzien in toezicht op het uitvoeren van de mitigerende maatregelen. Zonder dit onderdeel garandeert het plan niet dat de functionaliteit van de beschermde plaatsen behouden blijft.*

III.8 Gedragscode

Algemeen

Naast de algemene gedragscode voor broedende vogels zijn er ook verschillende gedragscodes voor specifieke werkzaamheden beschikbaar.

Indien het géén gedragscode van de 'eigen' organisatie betreft doch incidenteel gebruik van een bestaande gedragscode, vereist dat in alle gevallen het in acht nemen van de nadere voorwaarden zoals in die betreffende gedragscode zijn vastgelegd. Een gedragscode is voor een organisatie/ initiatiefnemer van toepassing indien deze zich daaraan formeel aantoonbaar heeft verbonden ('borging') en de daaraan gekoppelde voorwaarden in acht neemt.

Bij incidenteel aanhaken op een bestaande gedragscode dienen voor dat project de uitgangspunten te allen tijde uitputtend gedocumenteerd op papier op het werk aanwezig te zijn (in een Ecologisch Werkprotocol) en direct aantoonbaar te worden nagevolgd (het bijhouden ecologisch journaal tijdens de werkzaamheden).

De initiatiefnemer blijft daarbij eindverantwoordelijk voor de wijze van uitvoeren.

Bij het werken onder een gedragscode blijven overigens, net zoals zónder gedragscode, natuuronderzoek en rapportage daarvan eveneens wettelijk verplicht en worden de nadere voorwaarden voor het werken onder de gedragscode, in die gedragscode en een daarop gebaseerd ecologisch werkprotocol, nader uitgewerkt.

Wettelijke belangen en vrijstelling bij soorten van Tabel 3

Toepassing van een vrijstelling van de eventuele ontheffingsplicht voor de artikelen 8 t/m 12 Ffw *op basis van een gedragscode* bij mogelijke bedreiging, is bij soorten van Tabel 3 AmvB bij *'ruimtelijke inrichting en ontwikkeling'* (i.t.t. *'bestendig beheer'*) afhankelijk van het wettelijk belang waaronder de ingreep moet worden gerekend.

Bij soorten van Tabel 2 AMvB maakt het 'belang' geen verschil en geldt de 'vrijstelling' op basis van de gedragscode in alle gevallen.

Met betrekking tot soorten van Tabel 3 AMvB is de vrijstelling bij verstoring slechts van toepassing op twee categorieën van activiteiten ('belangen'), te weten:

- *'bestendig beheer en onderhoud'* (in landbouw, bosbouw, watergangen, bermen en andere groenvoorzieningen);
- *'bestendig gebruik'*.

Daarbij is het element *'bestendigheid'* cruciaal: dit slaat zowel op de intervaltermijn als op de 'soort' beheeringreep. Er is sprake van 'bestendigheid' indien de tussenliggende termijn in de beheercyclus dezelfde is als voorafgaande termijnen.

Zodra voorts grote veranderingen in de uitvoering worden doorgevoerd zoals nieuwe technieken, groot-schalige maatregelen (bijv. kap/ verwijderen van bomen, struiken en andere be-groeiïng, omvorming naar ander gebruik, een grootschalige inhaalslag van achterstallig beheer) is er *géén* sprake meer van *'bestendig beheer en onderhoud'* en valt de ingreep onder *'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting'* (zie LNV 2005).

Indien echter het belang *'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting'* van toepassing is vereisen soorten van Tabel 3 AmvB, in overeenstemming met de situatie *zonder* gedragscode, het complete pakket van onderzoeks- en ontheffingsplicht (zie blz.26 bij III.6/ Tabel 3 AMvB).

Risico: indien bij controle op het werk door de A.I.D. bij vragen aan een uitvoerende werknemer wordt vastgesteld dat aan de betreffende borging níet is/ wordt voldaan, kan het werk onmiddellijk worden stilgelegd totdat aan de vereisten van de betreffende Gedragscode wordt voldaan of alsnog ontheffing is aangevraagd. Dit kan worden voorkomen door een adequaat werktoezicht, óók op het afdoende in acht nemen van de werkvoorwaarden ten aanzien van de Flora- en faunawet, door de opdracht gevende partij.

IV Overige aspecten Ff-wet

IV.1 Ecologisch werkprotocol en ecologische begeleiding

Een ecologisch werkprotocol wordt als voorwaarde verbonden aan een ontheffing, en vormt óók een voorwaarde bij toepassing van een vrijstelling op basis van een gedragscode. Het vormt een uitwerking van de mitigerende en preventieve maatregelen om strikt te voorkomen dat natuurschade ten aanzien van soorten uit Tabel 2 en Tabel 3 AMvB ontstaat.

Dit '*ecologisch werkprotocol*' omvat een bestekachtig document waarin werkvoorwaarden en -richtlijnen worden aangegeven om te garanderen dat de werkzaamheden worden verricht conform de Flora- en faunawet (en eventueel de gedragscode) en de in het verlengde daarvan opgestelde Natuurtoets.

Deze richtlijnen vormen een concrete en afrekenbare uitwerking van de uitgangspunten, werkwijzen, mitigerende en preventieve maatregelen om natuurschade door de werkzaamheden zoveel als mogelijk te voorkomen. Het uitvoeren van de maatregelen dient daarbij aantoonbaar plaats te vinden door of onder begeleiding van een (ecologisch) '*ter zake kundige*' en verslag-legging daarvan.

Bij werkzaamheden onder een gedragscode vormt eveneens begeleiding van de potentieel verstorende werkzaamheden door een ecologisch deskundige, een voorwaarde.

IV.2 Verplicht ter inzage aanwezig op het werk

Op het werk dienen voor een controlerend ambtenaar te allen tijde, onafhankelijk van gedragscode of ontheffing, de stukken met betrekking tot Flora- en faunawet ter inzage aanwezig te zijn op straffe van het onmiddellijk stilleggen van het werk, tot aan deze verplichting voldaan is.

Werkend *zonder* het regiem van vrijstelling op basis van de Gedragscode betreffen dit:

- de Natuurtoets c.q. Quick Scan,
- de schriftelijke beoordeling m.b.t. een eventueel aangevraagde ontheffing/ goedkeuring,
- het eventueel vereiste ecologisch werkprotocol,
- de eventueel vereiste ecologische verslaglegging van de begeleidende ecooloog over te nemen preventieve maatregelen.

Voorts dient het uitvoerend personeel er aantoonbaar van op de hoogte te zijn dat er wordt gewerkt onder het regiem van een gedragscode en welke consequenties dat heeft.

V Natuurbeschermingswet en provinciale regelgeving

V.1 Wetgeving

Naast het *soorten*beleid van de Ffw is er tevens een natuurbeleid met betrekking tot *gebieden* vastgelegd in de Nbw, waaronder Beschermde natuurmonumenten, Natura 2000/ Vogelrichtlijngebieden ('Wetlands') en Habitatrichtlijngebieden vallen.

Behalve dat ingrepen in dergelijke *gebieden* eveneens toetsing vergen aan de Nbw, kan de Nbw tevens van kracht zijn *buiten* die gebieden, de zogenaamde '*externe werking*'. Dit is van toepassing indien faunasoorten waarvoor gebieden beschermd zijn ('aangewezen soorten'), ook significant gebruik maken van gebieden *buiten* het aangewezen beschermde gebied, zoals voor foerage (ganzen, watervogels e.d.) of overwintering (vleermuizen).

Significante verstoring van aangewezen soorten, ook indien deze voor bepaalde leeffuncties tijdelijk buiten het beschermde gebied vertoeven, is in conflict met de instandhoudingsdoelen van het beschermde gebied. Daarop is de '*externe werking*' van de Nbw van kracht (art.16 lid 4).

Op grond daarvan vormt dan *naást* toetsing van de voorgenomen ingreep aan de Ffw, ook toetsing daarvan aan de Nbw een wettelijke verplichting.

V.2 Provinciale regelgeving

Ook provincies kunnen een eigen gebiedenbeleid hebben, onafhankelijk van de Ffw en vastgelegd in de Verordening Ruimte (voorheen Streekplan).

Maar provincies vormen meestal tevens het 'bevoegde gezag' met betrekking tot de handhaving van de regelgeving met betrekking tot beschermde Nbw-gebieden, wat eveneens is vastgelegd in de Verordening Ruimte.

Met betrekking tot de Ecologische Hoofd Structuur (EHS) hebben rijk en provincie samen de spelregels bepaald, welke eveneens worden gehandhaafd door de Provincie, bestaande uit een 'nee tenzij'-beleid indien de ingreep binnen het begrensde EHS-gebied ruimtelijke consequenties heeft (zie ook toelichting van de website van Dienst Regelingen, volgende bladzijde): ook de EHS is opgenomen in de Verordening Ruimte.

V.3 Mogelijke consequenties gebiedsbescherming

Een ruimtelijke- of beheeringreep vergt in ieder geval, naast een toetsing aan de Ffw, eveneens een toetsing aan de provinciale regelgeving, zoals de Verordening Ruimte.

- * Indien de ingreep (deels) binnen de grenzen van een beschermd gebied vallen vergt dat een vergunningprocedure, welke los staat van de ontheffingsprocedure Ffw. Daarin is voor de besluitvorming het beheersplan 'leidend'.
- * Indien in de nabije omgeving van de planlocatie een beschermd natuurgebied aanwezig is vergen de uitkomsten van het flora- en fauna onderzoek eveneens toetsing aan de soorten welke voor het beschermde gebied zijn aangewezen: indien de '*externe werking*' van de Nbw van kracht is, in welk geval aangewezen soorten uit het beschermde gebied, mede significant gebruik maken van de planlocatie vergt dat eveneens een vergunningprocedure Nbw.

Ecologische Hoofdstructuur (toelichting website DR)

Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) van Nederland.

Bij de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) werken verschillende overheden samen. Het Rijk heeft in 1995 in grote lijnen de grenzen van de EHS vastgesteld in het Structuurschema Groene Ruimte en deze grotendeels netto begrensd weergegeven in de Nota Ruimte in 2004. Het Rijk financiert verder grotendeels de aankoop, de inrichting en het beheer van gebieden in de EHS. De provincies bepalen om welke gebieden het precies gaat. Deze gebieden worden meestal in het streekplan of het provinciaal omgevingsplan opgenomen. De provincies bepalen ook welke subsidies grondeigenaren kunnen krijgen voor natuurbeheer en -ontwikkeling. Gemeenten leggen in bestemmingsplannen nauwkeurig vast wat wel en niet mag in een EHS-gebied. Bestemmingsplannen beschermen echter niet tegen vervuiling uit nabijgelegen gebieden. Daarvoor is milieubeleid nodig. Dit milieubeleid is een gezamenlijke inspanning van alle overheden, inclusief de waterschappen.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Bos/ F. (2006), M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff, De Vlinderstichting. De Dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming. Nederlandse Fauna 7, Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland.
- Broekhuizen/ S. (1992), B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk en J.B.M. Thissen (red.): Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht.
- Creemers (2009) Raymond.C.M. en Jeroen J.C.W. van Delft (Ravon)/ redactie: De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- DLG 2006, intern werkkader. Handreiking Flora- en faunawet, versie 1.0-31 oktober 2006. Dienst Landelijk Gebied, Ministerie van LNV (thans EL&I).
- Dijkstra/ V.V.A. (1997). Belangrijke zoogdiergebieden in Nederland. Mededeling 37 van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming (VVZ). Rapport in opdracht van het Ministerie van LNV, Directie Natuurbeheer.
- Dijkstra/ Klaas-Douwe B. (2002), Vincent J.Kalkman, Robert Ketelaar, Michiel J.T. van der Weide: De Nederlandse Libellen (Nederlandse Fauna 4). KNNV Uitgeverij.
- Dort/ Klaas van (2002), Chris Buter en Paul van Wielink. Veldgids Mossen. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht.
- DR 2009. Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen en aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. Brief van de Dienst Regelingen, ffw2009.corr.046 van 25 augustus 2009, Ministerie van LNV (thans EL&I).
- DR 2011. Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis; Ruige dwergvleermuis; Gewone grootoorvleermuis; Rustreepad; Bittervoorn; Kleine modderkruiper; . Dienst Regelingen, december 2011.
- GAN 2013: Het protocol voor vleermuisinventarisaties. Gegevensautoriteit Natuur, Zoordiervereniging VZZ en Netwerk Groene Bureau's, 2012.
- Hustings/ Fred (2002) en Jan-Willem Vergeer. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Nederlandse Fauna 5. SOVON, Uitgeverij K.N.N.V. te Utrecht.
- Limpens/ H.J.G.A. (1997), K. Mostert en W. Bongers: Atlas van de Nederlandse Vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- LVN 2005 (Ministerie van), Regeling van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit: brochure 'Buiten aan het werk ? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten !' (n.a.v. AMvB art. 75 Ff-wet).
- Mebs, Theodor (2000) en Wolfgang Scherzinger. Uilen van Europa. Biologie, kenmerken, populaties. Trion uitgevers en Vogelbescherming Nederland.

- Musters/ Kees (1992). De Rugstreeppad. Orgaan van de Stichting Duin, nr. 41, december 1992.
- NDFF (2013). Quickscanhulp, registratie in samenwerking tussen Het Natuurloket, Gegevensautoriteit Natuur en Regelink, juni 2012.
- RAVON 46 (2012), nr. 4 december, waarnemingenoverzicht 2011.
- REG 1979, Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van Europese Gemeenschappen inzake het behoud van de vogelstand (Vogelrichtlijn, EEG 79/409, laatstelijk gewijzigd in 2006).
- REG 1992/1997, Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van Europese Gemeenschappen inzake de instandhouding van de natuurlijke Habitats en de wilde flora en fauna (Habitatrichtlijn, EEG 92/43, laatstelijk gewijzigd in 1997).
- Rijsewijk/ Arnold van (2006): Een Rugstreeppad in de Polder. Uitgave Ravon Friesland, druk Messerschmidt Grafische Diensten, Roosendaal.
- Spitzen-van der Sluis, Annemarieke (2009) & Arnold van Rijsewijk. Voortplantings-succes van de Rugstreeppad in een intensief gebruikt agrarisch landschap. Tijdschrift RAVON - 31, augustus 2009/ jg. 10 nr.4.
- Staatsblad 2004/501, publicatie AMvB art. 75 Ff-wet, houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van art. 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen.
- Staatscourant 2009/ 13201. Geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna, 28 augustus 2009.
- Vogelbescherming 2004. 'Gedragscode zorgvuldig bosbeheer 2004', opgesteld door Vogelbescherming Nederland te Zeist en Het Boschap te Zeist, goedgekeurd 10 januari 2005 door de Minister van LNV (zie site LNV, thans EL&I).

GEBRUIKTE TERMEN EN AFKORTINGEN

adult aanduiding volwassen exemplaar van diersoorten;

A.I.D.

De voormalige Algemene Inspectiedienst, thans NVWn, controle- en opsporingsdienst van het Ministerie van EZ welke zich bezighoudt met de handhaving van de wet- en regelgeving ten aanzien van o.m. de Ffw.

AMvB art. 75 Ffw

een Algemene Maatregel van Bestuur, in dit geval met betrekking tot art. 75 van de Flora- en faunawet, waarin de wetgeving nader wordt uitgewerkt (zie ook LNV 2005);

balts, baltsroep, baltsterritorium

specifiek gedrag ten aanzien van paaractiviteiten van (o.m.) vleermuizen; balts-, lok- of werfroep van een vleermuisman om vrouwelijke dieren te lokken; afgebakend gebied waar werfroep ten gehore wordt gebracht;

batdetector

apparaat waarmee op basis van de verschillende frequenties van de ultrasone geluiden die door verschillende vleermuissoorten tijdens het vliegen worden geuit, kan worden vastgesteld welke soort het betreft;

biotoop

de leefomgeving van één bepaalde planten- of diersoort (RIN 1984); de gehele samenhangende leefomgeving van een planten- of diersoort; het landschaps- of vegetatietype waarin een soort thuishoort; woonplaats van een levensgemeenschap (Emmerik 2006);

ecologische functionaliteit:

het totaal van alle relevante gebruiksaspecten van een diersoort als onderdeel van hun levenswijze (verblijfplaatsen, vaste verplaatsingsroutes, foerageren, voortplantingsfuncties e.d.);

EHS Ecologische Hoofd Structuur;

E.I.S. Stichting European Invertebrate Survey - Nederland;

EL&I, Minister/ Ministerie van:

het voormalige Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie (thans 'Ministerie van EZ);

EZ, Minister/ Ministerie van:

Economische Zaken, waaronder de regelgeving Ffw valt; voorheen EL&I;

exclusion flap/ -tube

voor vleermuizen, uitsluitingsmethode met een éénrichtingsafsluiting;

fauna

dierlijke organismen waaronder zoogdieren, vissen, vogels, amfibieën, reptielen, insecten en andere ongewervelden;

Ffw Flora- en faunawet welke onder meer de beschermingskaders met juridische verboden, verplichtingen, voorwaarden en toestemmingen biedt voor (het omgaan met) flora en fauna;

flora plantaardige organismen zoals houtgewassen, kruidachtige gewassen, grassen en waterplanten;

foerageren

naar voedsel zoeken, voedsel verzamelen;

GAN Gegevensautoriteit Natuur, onafhankelijke overheidsinstantie met de verantwoordelijkheid voor het verzamelen van natuurgegevens, ingesteld door het Ministerie van LNV (thans EL&I);

habitat

typische woonomgeving van een bepaalde soort;

Habitatrichtlijn, HR-soorten

soorten planten of dieren welke zijn opgenomen in de verschillende Bijlagen van de Europese habitatrichtlijn:

Bijlage II: dier- en plantensoorten van communautair belang voor de instandhouding waarvan aanwijzing van speciale beschermingszones vereist is;

Bijlage IV: dier- en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd;

Bijlage V: soorten waarvoor bij de exploitatie (bijv. kikkerbiljetjes) een beheersplan vereist is (wat hier echter niet het geval is);

P: prioritaire soort;

juveniel

aanduiding jong exemplaar van diersoorten;

kilometerhok, kmhok

een hok van 1 x 1 kilometer (zie ruitennet op topografische kaarten 1 : 25.000/ 1 : 50.000);

kolonie

een vaste verblijfsholte van vleermuizen of groepsgewijze nestellocatie van (kolonie-)vogels;

kraamkolonie

een vaste verblijfsholte van vleermuizen waar de jongen worden grootgebracht;

LNV het voormalige Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit;

migratie

actieve verplaatsing van organismen naar andere leefgebieden (naar Harms et al 1987) dan wel tussen verschillende leefgebieden;

mitigeren/ mitigerende maatregelen

het zodanig aanpassen van een (plan voor een) ingreep of uitvoeringswijze (met eventuele specifieke maatregelen of voorwaarden) dat de negatieve effecten op de natuur ('natuurschade') tot een minimum worden beperkt of worden voorkomen;

'Myoot'

een (niet nader getetermineerde) soort uit de vleermuisgroep met de genis 'Myotis';

natuurschade

de schade welke door werkzaamheden aan ter plaatse voorkomende (individuen van) beschermde soorten planten en dieren en vaste verblijf- en voortplantingsplaatsen daarvan, wordt toegebracht door bedreiging, verwonding, beschadiging of aantasting van de leefomgeving of specifieke biotoopomstandigheden;

Nbw Natuurbeschermingswet: de geldende wetgeving ten aanzien van rijksbeleid met betrekking tot natuurgebieden zoals (Staats-)Natuurmonumenten, Vogel- en Habitatrichtlijngebieden en Natura 2000-gebieden;

NDFF

Nationale Databank Flora en Fauna;

NVWn

Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit-natuur; de voormalige A.I.D., de controle- en opsporingsdienst van het Ministerie van EZ welke zich bezighoudt met de handhaving van de wet- en regelgeving ten aanzien van o.m. de Ffw.

ongewervelde soorten

diersoorten zónder dan wel met een uitwendig skelet, zoals weekdieren, kevers, mieren en insecten;

onthefing (Ffw)

een in het kader van de Flora- en faunawet aangegeven toestemming tot onder meer het verstoren of (per ongeluk, onvermijdelijk,) doden van beschermde dieren en/of vernietigen van beschermde planten en hun groeiplaats welke bescherming in genoemde wet wordt geregeld;

organisme

behorende tot de levende natuur (plant, dier etc.);

paarterritorium

een vaste plek van met name dwergvleermuizen voor paaractiviteiten waarbij een mannetje een territorium met bijbehorende paarverblijf (haremruimte) inneemt en met een specifieke sociale werfroep vrouwtjes naar het paarverblijf lokt;

paarverblijf

een vaste holte of spleet (in boom of gebouw) waar met name dwergvleer-muizen hun vrouwtjes naartoe lokken om er te paren;

PGO Particuliere Gegevensverzamelende Organisatie;

'Plecoot'

een (niet nader getetermineerde) soort uit de vleermuisgroep met de genis "Plecotus;

RAVON

Reptielen, Amfibieën en Vissen Onderzoek Nederland;

Rode Lijst, RL-soorten

soorten planten of dieren die zijn vermeld op een gepubliceerde lijst van in Nederland bedreigde dier- of plantensoorten (zie literatuur);

ruderaal, ruderaal terreinen

terreinen welke sterk door menselijk gebruik zijn beïnvloed zoals stedelijke (groen-) gebieden, bouwrijpe terreinen, ophogingen, braakliggende terreinen, agrarische gronden enz.

sociale roep

lokroep van mannelijke vleermuis om zich een harem te verwerven en deze vrouwtjes tot paren te verlokken;

soortgroep

groep organismen van dezelfde klasse of ondersoort: vaatplanten, mossen, zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën, vissen, insecten (ondersoorten: vlinders, libellen enz.);

SOVON

Vereniging SOVON Vogelonderzoek Nederland;

stationaire baltsroepplaats

een vaste locatie, meestal een boom- of gebouwholte, waar een mannetje van met name de Ruige dwergvleermuis zijn baltsroep laat horen, dit in tegenstelling tot de Gewone dwergvleermuis die de baltsroep vliegend in de omgeving van zijn paarverblijf uit;

territoriumindicerend gedrag

zang van zangvogels waarmee een territorium wordt afgebakend waarbinnen zal worden gebroed, dan wel, waarbinnen reeds wordt gebroed;

'ter zake kundige'

een persoon die:

- * op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt ecologie, en/of
- * als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, en/of
- * zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van soortbescherming en is aangesloten bij de daarvoor bestaande organisaties/ PGO's zoals RAVON, VZZ, SOVON, FLORON enz. (bron: Ministerie van LNV/ EL&I);

uurhok

een hok van 5 x 5 kilometer = 25 kilometerhokken (zie ruitennet op topografische kaarten 1 : 25.000/ 1 : 50.000)

vaste verblijfplaatsen (Ffw)

DLG 2006: zomer-, winter- of paarverblijfplaatsen, vaste migratie- en vliegroutes en cruciale foerageerplekken van vleermuizen; vaste voortplantingslocaties van amfibieën; vaste verblijfplaatsen van Kleine modderkruiper, e.d.; schuil- en broedplaatsen van vogels welke jaarlijks opnieuw als zodanig worden gebruikt (DR 2009);

vergunning (Nbw)

een in het kader van de Natuurbeschermingswet aangegeven toestemming van Gedeputeerde Staten om in of buiten het beschermde natuurmonument handelingen te verrichten die schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in het beschermde natuurmonument of die het beschermd natuurmonument ontsieren;

verspreidingsgegevens/ -onderzoek

met steekproefonderzoek vastgestelde gebieden waar een bepaalde soort verwacht kan worden;

vigeren, vigerend

van kracht zijn, geldend;

Vogelrichtlijn, VR-soorten

vogelsoorten die zijn opgenomen in de Europese Vogelrichtlijn; volgens het Europese recht wijzen de lidstaten beschermingszones aan om voor alle aangewezen soorten een voldoende gevarieerdheid van leefgebieden en een voldoende omvang ervan te beschermen om populaties van deze soorten in stand te kunnen houden;

vrijstelling

een in het kader van de Flora- en faunawet geregelde toestemming tot onder meer het verstoren of (per ongeluk, onvermijdelijk,) doden van beschermde dieren en/of vernietigen van beschermde planten en hun groeiplaats welke bescherming in genoemde wet wordt geregeld, voor bepaalde categorieën werkzaamheden en onder voorwaarden (AMvB art. 75 Ffw; zie ook LNV 2005);

VZZ Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming;**werfroep(baltsroep, lokroep)**

lokroep van mannelijke vleermuis om zich een harem te verwerven en deze vrouwtjes tot paren te verlokken;

wettelijk belang

in de Flora- en faunawet zijn een aantal verschillende wettelijke belangen onderscheiden op basis waarvan het beschermingsregime mede wordt genuanceerd.

zorgplicht

de in de Ffw vastgelegde plicht (art. 2) dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren (en dus niet alleen de beschermde) en hun leefomgeving. Dit is een algemene fatsoenseis die voor iedereen geldt. Overigens geldt de zorgplicht ook voor planten (LNV 2005);

zwermen

het gedrag van vleermuizen waarbij deze, wanneer ze kort vóór zonsopgang naar hun verblijfplaats/ kolonie terugkeren, eerst enige tijd vlak vóór de (opening van) de verblijfplaats blijven rondvliegen.
